
RUBRIEK OPSPORING EN POLITIE

HARMONISATIE VAN DE OPLEIDINGEN BIJ DE POLITIE

Opleiding moet deel uitmaken van één geïntegreerde keten, waarbij de basisopleiding het fundament legt voor alle verdere opleidingen. De cursussen in de voortgezette en functionele opleidingen mogen geen herhaling of overlapping vormen met de cursussen van de basisopleiding, maar wel een aanvulling, een verdieping of een vernieuwing.

De tien¹ erkende politiescholen hebben eigen lesgevers en gebruiken totaal verschillende, door de lesgevers zelf opgestelde, cursusteksten en vooral een verschillende invulling van de summier omschreven vakonderdelen.

In de schoot van het Pedagogisch Comité (PCP) van de directie van de opleidingen en aangestuurd door de werkgroep 'Opleiding - Strategische Objectieven van de Federale Gerechtelijke Politie' en het Vast Comité van de Lokale Politie (VCLP), werd begin 2007 besloten de items 'verhoortechnieken', veruit de meest gebruikte techniek bij de politieke recherche en 'processen-verbaal' als testcase voor harmonisatie aan te pakken. Om dat te realiseren werden in 2007 en 2008 vier vergaderingen voor alle lesgevers verhoortechnieken en processen-verbaal in alle politiescholen in alle opleidingen georganiseerd.

1. Verhoortechnieken

Op basis van de opgedane ervaringen in de vernieuwde BASISOPLEIDING AGENT EN INSPECTEUR vanaf februari 2007, werd gesteld dat 36 à 40 lesuren uitsluitend voor het pakket verhoortechnieken een minimum zijn, voor groepen van maximum 16 à 20 cursisten.

De inhoud van de basisopleiding 'agent en inspecteur' werd unaniem vastgelegd op volgende zeven items: Wettelijk kader, Basiscommunicatie, Waarnemen & geheugen, Basisverhoortechniek, Verslaglegging, Cognitief verhoor (informatief) en Basisprincipes van Scientific

Content Analysis (SCAN) - (beperkt tot het kunnen afnemen van een 'zuivere versie').

De cursisten in het MIDDENKADER vormen een zeer heterogeen publiek. Het aantal lesuren voor verhoor is momenteel te weinig om oefeningen en rollenspelen te kunnen doen en moet opgetrokken worden tot minimum 40 lesuren, terwijl de klassen omwille van de interactieve manier van lesgeven moeten beperkt worden tot maximum 16 cursisten.

De lesgevers gaven een invulling aan deze clusters, rekening houdend met de voorafgaande basisopleiding agent en inspecteur en eventuele navolgende functionele en voortgezette vormen inzake verhoortechnieken. Een belangrijke conclusie was dat het pakket verhoor in de basisopleiding middenkader en officierkader geen verschil vertoont.

Voortgezette opleidingen verhoortechnieken bestaan momenteel uit eerstelijnsverhoortechnieken (EVT), luik verhoor in de Functionele Gerechtelijke Opleiding (FGO), Recherche Verhoor Technieken (RVT) en Videoverhoor van Volwassenen (VVV).

EVT wordt momenteel enkel georganiseerd door de OPAC en is slechts toegankelijk voor elke politieambtenaar die niet tot een rechedienst behoort. Deze cursus loopt qua modules en duurtijd gelijk met RVT (2 weken), maar de inhoud (oefeningen, rollenspelen, discussies) is toegespitst op eerstelijnswork.

De kernpunten van de FGO, module verhoortechnieken, werden na overleg unaniem als volgt vastgelegd:

- FGO is een instapniveau voor researchewerk (tweedelijnsverhoren).
- De cursisten zijn zeer heterogeen (ze komen van AIK, wijkwerking, verkeerspolitie, interventiepolitie, openbare orde, gerechtelijke secties van interventiediensten, ...) en hebben jarenlang vaardigheden ontwikkeld die dikwijls niet passen in een rechedienst, zodat tijd moet gestoken worden in het veranderen van ingeslepen gewoontes.

1 Brugge, Gent, Antwerpen, Genk, Asse, Brussel (fr), Brussel (nl), Luik, Namen en Jurbise.

- Correcte toepassing van wetgeving en verslaglegging.
- De FGO is vooral een verdieping van basiscommunicatie en basisverhoortechniek.
- Na de opleiding moet de cursist kwaliteitsvolle, inhoudelijk volledige, verhoren van slachtoffers, getuigen en verdachten kunnen uitvoeren.
- In FGO zal de cursist ook kennismaken met specifieke modules (NLP, RPM, Analytic Interview, Polygraaf,...) die in de voortgezette opleidingen verhoortechnieken zullen aan bod komen.

De kernpunten van RVT werden unaniem als volgt vastgelegd:

- De programma's van FGO en RVT moeten complementair zijn.
- In RVT zijn als een rode draad noodzakelijke (beperkte) herhalingen opgenomen van FGO wegens de verschillende snelheden op het terrein.
- Het volgen van de FGO is een startpunt en geen eindpunt. Na enkele jaren terreinervaring heeft een verhoorder nood aan bijsturing, introductie van nieuwe mogelijkheden, verdieping van bestaande facetten van de verhoorproblematiek en gestructureerde uitwisseling van ervaring. Daarvoor dient RVT.
- De combinatie tussen leren en werken is de kerngedachte achter een praktijkgericht ontwikkelingsproces. Het is een utopie dat cursussen alléén, jarenlang ingeslepen vaardigheden plots kunnen doen veranderen.
- In FGO en RVT moet de kritische geest aangescherpt worden om in de talrijke verschillende verhoorsituaties zelf de gepaste beslissingen te kunnen nemen om de voor dié situatie gepaste techniek toe te passen. Het EVRM en nationale rechtsregels kunnen slechts enkele bakens uitzetten van wat kan en niet kan in een verhoor. Daartussen is grijs veld, in te vullen door de vakbekwaamheid en beroepsmoraal van de onderzoeker.
- Verhoorders moeten flexibel zijn. Er bestaat geen standaardverhoor.
- RVT moet verhoorders in de gelegenheid stellen, rekening houdend met hun competenties

en beperkingen, een eigen verhoorrepertoire te ontwikkelen.

- Exploiteren van verbale en non-verbale (leugen)signalen.
- Herkennen van en omgaan met emoties.
- Verhoorders hun eigen competenties en beperkingen leren ontdekken.
- Als suggesties om de cursus RVT te verdiepen werden – niet beperkend – genoemd:
 - argumenteren
 - herkennen van en omgaan met emoties
 - overtuigen en opwekken van vertrouwen.
 - verhoormoraal
 - herkennen van en omgaan met leugensignalen
 - maximale aandacht voor verhoren van (niet meewerkende) verdachten
 - SCAN

De kernpunten van VVV werden unaniem als volgt vastgelegd:

- Videoverhoren maken momenteel slechts een fractie uit van alle verhoren. Een langzame stijging is te verwachten. Na een cursus videoverhoor moet de cursist onmiddellijk het aangeleerde kunnen in de praktijk brengen. Dit kan nu niet wegens gebrek aan accommodatie, gebrek aan noodzaak om een videoverhoor te doen en gebrek aan opdrachten van de magistratuur om tot een videoverhoor over te gaan. Het is zinloos personeel een opleiding te geven voor (video)verhoren die ze toch niet zullen doen. Alhoewel volgens de wet elke verbalisant nominatief kan aangeduid worden om een dergelijk verhoor te doen, is het momenteel absoluut niet nodig dat elk personeelslid dit moet kunnen. Daarom is het niet opportuun de cursus videoverhoor van volwassenen (VVV) te integreren in de cursus RVT. Het moeten twee afzonderlijke cursussen blijven.
- Binnen de Federale gerechtelijke politie wordt momenteel enkel voor de bijzondere functies van polygrafist, videoverhoorder van minderjarige slachtoffers en getuigen van seksuele misdrijven, strategisch analist, operationeel misdrijfanalist en contactambtenaar criminele informatie, naast de vaktechnische competenties eveneens de gedragscompetenties

gemeten. Bij elke cursus videoverhoor van volwassenen zien de lesgevers reeds tijdens de eerste dagen dat de cursist niet de competenties heeft om dergelijke verhoren te doen. Vraag blijft of, om toegelaten te worden tot de cursus VVV, vooraf de competenties daartoe niet moeten gemeten worden.

Gespecialiseerde modules

FGO, RVT en VVV vormen een op elkaar afgestemd basisdrieluik waaraan nog diverse kortlopende en onafhankelijke modules in harmonisch verband kunnen toegevoegd worden. Er wordt - niet beperkend - gedacht aan:

- Leugensignalen
- Verhoormoraal
- Verhoor van moeilijke klanten
- Individueel coachingstraject.

Een steeds terugkerende vraag van de cursisten in FGO, RVT en VVV is het organiseren van terugkomdagen, waarbij nieuwe evoluties kunnen medegedeeld worden, zonder dat daarvoor een cursus moet ontwikkeld worden. Baremische opleidingen kunnen daarvoor in aanmerking komen.

2. Processen-verbaal

Het opstellen van processen-verbaal leert men niet in cursussen, maar in de praktijk. In cursussen kan alleen de richting aangegeven worden. Een verbalisant leert bij het maken van elk proces-verbaal bij. Het is absoluut noodzakelijk dat in elke opleiding aandacht geschonken wordt aan het maken van processen-verbaal bij wijze van opfrissing en bijsturing enerzijds en als schriftelijk extract van het item anderzijds. Het is daarom te betreuren dat in de belangrijke functionele gerechtelijke opleiding (FGO) het vak proces-verbaal niet voorkomt.

Een van de opmerkingen in het inspectieverslag over de kwaliteitscontrole van de processen-verbaal van oktober 2007 van de Algemene Inspectie van de Federale en van de Lokale Politie (AIG), betreft de klachten over de PV-verwerkingssystemen ISLP en FEEDIS, die ervaren worden als een keurslijf (herhalen van dezelfde informatie, gebrekkige leesbaarheid, verplichte zinloze rubrieken,...). De automatisering heeft tot gevolg

dat de verbalisant meer aandacht en energie moet besteden aan de koppelingen (vereisten van de ANG) dan aan de kwaliteit van de inhoud van de processen-verbaal (vereisten van het parket).² Dit heeft voor een groot deel te maken met het wegvallen van de 'eenvormige formulieren', die dienden om de politiedatabanken te voeden. De informatie van die formulieren wordt nu gevat in de - vooral aanvankelijke - processen-verbaal. Processen-verbaal, welk ontegensprekelijk doel eigenlijk de bewijslevering voor de rechtbanken is, worden nu voor een groot deel 'overladen' met informatie die bedoeld is voor de politiedatabanken (ANG). Dit heeft voor gevolg dat er, voor de magistratuur, te veel overbodige informatie in verwerkt is ten nadele van de bewijslevering. AIK-personeel wil meer politio-nale informatie met 'signaleringswaarde' in PV's, terwijl dit niet de wens is van de magistratuur die slechts informatie wil over dié welbepaalde zaak. Een typisch voorbeeld is de nieuwe rubriek 'modus operandi' in processen-verbaal die volstrekt nutteloos is voor de bewijslevering.

Voor de lessen PV in de basisopleiding agent en inspecteur is 20 à 24 lesuren, uitsluitend voor de items die gemeenschappelijk zijn voor alle PV's, ongeacht het misdrijf, een minimum. Voor de praktische verwerking van PV's middels ISLP, samen met de vatting van de gegevens in de ANG, is 32 lesuren midden de opleiding en 8 lesuren op het einde als toepassing van de ondertussen geziene leerstof over de misdrijven en procedures, een minimum. Voor de basisopleiding midden- en officierkader zijn de thans toegekende 20 à 24 lesuren, controle van processen-verbaal, een minimum.

Surplus aan deze specifieke lessen over processen-verbaal, moet elke lesgever in andere vakken er voor zorgen dat in zijn cursustekst aandacht geschonken wordt aan de verslaglegging van het misdrijf of de procedure, middels praktisch bruikbare check-lists.

3. Verankering met het terrein

Per onderwerp of clusters van onderwerpen, dienen o.l.v. een contentmanager, gremia van erva-

² Inspectieverslag AIG, blz. 23.

ringsdeskundigen (lesgevers), wetenschappers en magistraten te worden samengesteld die nieuwe evoluties op de voet volgen, bespreken en doen inpassen in cursusteksten en lesfiches. Naar het voorbeeld van het Nederlandse Politie Kennis Net (PKN) kan DGS/DSE/DSED³ zorgen voor de digitale verwerking en nationale verspreiding aan alle politieambtenaren, ook deze die niet meer in de opleiding zitten. Dergelijke thematische dossiers bevatten over een item de wetgeving, omzendbrieven, relevante rechtspraak, referentiedocumenten, cursusmateriaal, titels van monografieën omtrent het thema, aankondigingen van studiedagen, best practices en een FAQ-site. Op die wijze vormen opleiding en praktijk een geheel en kan vlug ingespeeld worden op de behoeften van het terrein.

4. Stand van zaken

De cursusteksten ‘verhoortechnieken’ en ‘proces-verbaal’ werden medio 2008 geharmoniseerd en vertaald. Elke politieschool gebruikt nu dezelfde cursusteksten. Voor PV werd geopteerd voor twee cursusteksten over het gemeenschappelijk deel: één voor het niveau agent & inspecteur met elementaire items zonder verwijzingen naar rechtsbronnen en één voor middenkader & officierkader met dezelfde items meer uitgewerkt en met verwijzingen naar rechtsbronnen.

De initiatieven op centraal niveau laten echter op zich wachten. Zo moet het minimaal aantal lesuren verhoortechnieken worden opgetrokken en moeten initiatieven genomen worden voor het installeren van een permanente structuur tussen magistratuur en opleiding om feed-back te geven over, ter gelegenheid van rechtszaken vastgestelde, tekortkomingen in processen-verbaal en verhoren. Het gebrek daaraan doet verbalisanten telkens weer dezelfde fouten maken en pertinente opmerkingen worden niet meegenomen in de opleidingen, zodat verkeerde werkmethodes blijven bestaan.

Het feit dat de Minister van Binnenlandse zaken op 04 oktober 2008 aankondigde dat een nieuw

opleidingsplan klaar is voor alle politiescholen hier verandering in brengen⁴.

Bovendien voert de Nationale Rechercheschool, die nochtans vertegenwoordigd was op de harmonisatievergaderingen ‘Verhoor’ en ‘Proces-verbaal’ een eigen koers. Zij houdt geen rekening met de nochtans unaniem genomen beslissingen van de lesgevers verhoortechnieken, noch met de filosofie van een geharmoniseerd opleidingstraject. Zo werd de inhoud van de cursus RVT midden 2008 zonder inspraak en op eigen initiatief volledig hervormd, en wordt nu het grootste deel ingenomen door informatie die in de basisopleiding agent en inspecteur en middenkader wordt meegegeven. De gespecialiseerde modules in RVT worden, in plaats van ze te verdiepen, nu nog slechts summier behandeld en de belangrijke module ‘intercultureel verhoor’ werd zelfs volledig uit het uurrooster geschrapt, terwijl de lesgevers al vier jaar aandringen om deze module uit te breiden. Er is dus geen opleiding meer voor de, nochtans zeer moeilijke, interculturele verhoren.

Marc Bockstaele*

DE “PEARLS IN POLICING 2008”-CONFERENTIE

Van 15 tot 17 juni zijn in Nederland 32 politiechefs uit 24 verschillende landen bijeengekomen in Den Haag (en dit voor de tweede keer, op uitnodiging van de Nederlandse overheid).

De zogenaamde “parelvisseren”¹ hadden vier scenario’s voor de onveiligheid in 2020 uitgewerkt. Deze werden dan geconfronteerd met de bestaande plannen (van tien verschillende landen die aan de conferentie deelnamen) om de duurzaamheid en toekomstgerichtheid van deze plannen te testen. Uit de discussie werd duidelijk dat weinig politiediensten afdoende toekomstgericht werken en dat er een serieuze “gap” is

³ Centrum voor politionele documentatie en kennis, in plaats gesteld van het vroegere CDC.

⁴ Belga, 04 oktober 2008

* Licentiaat criminologie, hoofdcommissaris bij de federale gerechtelijke politie Gent, content manager van de cursussen verhoortechnieken in de Belgische politiescholen

¹ Zie Panopticon, or. 3/2008, 74